

היום נלמד בעזרת ה':

בבא קמא דף קב

(בעמ' הקודם)

למדנו בעמ' הקודם שעצים הנאתם באה לאחר ביעורם, שלאחר שמבעירים בהם אש והם נעשים גחלים אז אופים בהם (- לאחר שהעצים נעשו גחלים אז אופים בתנור. או שההנאה באה באכילת הפת ואז כבר התבערו העצים), ולכן אין בהם קדושת שביעית.

קושיא: **והא איכא עצים דמשחן**: והרי יש עצי-שמן שמדליקים אותם והם מאירים כמו נר ואבוקה, והם מיועדים להדליקם ולהחזיקם ביד ולהאיר בהם, וא"כ הנאתם וביעורם שווה (- ההנאה מהם באה בשעה שהם מתבערים), ומדוע אין בהם קדושת שביעית?

רבא מתרץ: סתם עצים מיועדים להסקה (גם עצי-שמן) ולא להאיר, ולכן גם עצי-שמן דינם כסתם עצים ולא חלה עליהם קדושת שביעית, אבל ספיהי סטיס מיועדים לצביעה, ולכן חלה עליהם קדושת שביעית, ועלי קנים וגפנים יש שאוכלים אותם ויש שמסיקים אותם, ולכן הולכים בהם לאחר מחשבת מי שלוקט אותם.

אמר רב כהנא: נחלקו התנאים בדין עצים להסקה, יש מי שסובר שסתם עצים מיועדים להסקה וא"כ אין קדושת שביעית אפילו בעצי-שמן, ויש מי שלא סובר שסתם עצים מיועדים להסקה, וא"כ בעצי-שמן יש קדושת שביעית.

דתניא: וכפי שלמדנו בכרייתא - לא משתמשים בפירות שביעית **למשְׁרָה** דהיינו לשרות פשתן בין של שביעית, **ולא לכבוסה** דהיינו לכבס בגדים בין של שביעית. ולדעת ר' יוסי מותר.

מאי טעמא דרבנן... **יצאו משרה וכבוסה שהנאתן אחר ביעורן**: טעמם של רבנן הוא, שמותר להנות מפירות שביעית רק בדבר שהנאתו וביעורו שווה כמו אכילה, אבל משרה וכבוסה הנאתן באה לאחר ביעורן, לפי שלאחר ששורה את הבגדים או הפשתן בין למשך שעה אחת, היין כבר מתקלקל ונאבד, ואילו ההנאה באה רק

לאחר שהבגדים או הפשתן היו שרויים בין שלשה או ארבעה ימים שאז לובש את הבגדים.

ומכאן רואים שנחלקו התנאים בדין עצים להסקה: שלדעת רבנן סתם פירות מיועדים לאכילה, וכיון שהנאתם וביעורם שווה לכן חלה עליהם קדושת שביעית, ואפילו אם ליקטן לצורך משרה וכבוסה חלה עליהם קדושת שביעית, לפי שסתם פירות מיועדים לאכילה ומשעת יצירתם כבר חלה עליהם קדושת שביעית ולא מועילה מחשבתו להפקיע זאת, ונמצא שמותר להנות מפירות שביעית רק בהנאה הדומה לאכילה. נמצא שלדעת רבנן הולכים אחר השימוש המצוי, וא"כ לגבי עצים כיון שסתם עצים מיועדים להסקה שאין הנאתם וביעורם שווה, הרי שלא חלה עליהם קדושת שביעית, ולכן היא לא חלה אפילו על עצי-שמן שליטן להאיר והנאתם וביעורם שווה, לפי שהם לא מיועדים להאיר אלא להסקה. אבל לדעת רבי יוסי לא הולכים אחר השימוש המצוי אלא אחר כוונתו, ולא אומרים שסתם פירות מיועדים לאכילה, וכיון שליטת את הפירות לצורך משרה וכבוסה הרי שלא חלה עליהם קדושת שביעית, וא"כ לגבי עצי-שמן שליטן כדי להאיר בהם חלה עליהם קדושת שביעית, כיון שכוונת לקיטתו הייתה לצורך דבר שהנאתו וביעורו שווה, ולכן חלה עליהם קדושת שביעית.

מלוגמא וכו': תחבושת / רטייה, כלומר לצורך רפואה. לדעת ר' יוסי אסור לעשות רפואה בפירות שביעית אבל מותר להשתמש בהם לצורך כבוסה, לפי שכבוסה שווה בכל אדם, שכולם צריכים לכבס בגדיהם בדומה לאכילה ששווה בכל אדם, אבל מלוגמא לא שווה בכל אדם, שהרי לא כולם חולים.

זילוף: בזמנם היו מזלפים יין בבית לריח טוב. זילוף אינו שווה בכל אדם, שרק אנשים מפונקים עושים כן.

אפיקטויזין: סם הגורם להקאה. (נוטריקון של **אפיק** = תוציא, **טפי** = יותר, **זין** = מאכל. כלומר אדם שאכל יותר מדאי רוצה להקיא ולהוציא את יתרת מאכלו).

כמאן כר' יוסי וכו': הברייתא שאמרה שאסור לעשות מלוגמא זילוף ואפיקטויזין מפירות שביעית היא כדעת ר' יוסי, שהרי לדעת רבנן אסור לעשות מפירות שביעית גם משרה וכבוסה כיון שאין הנאתם וביעורם שווה, ואלו הברייתא הביאה רק דברים שאינם שווים בכל אדם, וזה כדעת ר' יוסי הסובר שאסור לעשות בפירות שביעית דברים שאינם שווים בכל אדם.

למדנו במשנתנו - רבי יהודה אומר אם השבח נו':

יתיב רב יוסף: ישב רב יוסף מאחוריו של רבי אבא, ושניהם ישבו לפני רב הונא, וישב רב הונא ואמר 'הלכה כרבי יהושע בן קרחה והלכה כרבי יהודה' (= כוונתו הייתה שהלכה כרבי יהושע בן קרחה שנחלק על חכמים לגבי ע"ז כפי יובא להלן, והלכה כרבי יהודה של משנתנו).

אהדרינהו רב יוסף לאפיה: סובב רב יוסף את ראשו לאחור בכעס ואמר: אמנם מובן מדוע אמרת שהלכה כר' יהושע בן קרחה, לפי שהיה מקום לחשוב שכיון שהכלל הוא שאם יחיד נחלק על רבים ההלכה כרבים, לכן השמעת לנו שבמקרה הזה הלכה כיחיד (= כר' יהושע בן קרחה שנחלק על חכמים לגבי ע"ז) ולא כרבים (= רבנן). אבל מדוע אמרת לנו שהלכה כרבי יהודה? והרי זהו דבר פשוט, שהרי יש כאן מחלוקת ואח"כ סתם, והכלל הוא שהלכה כסתם. (= יבואר להלן).

ר' יהושע בן קרחה מאי היא? היכן הוא נחלק על חכמים?

מלוה בשטר אין נפרעין מהם: לדעת ר' יהושע בן קרחה - יהודי שהלווה לגוי וכתב שטר על ההלוואה, אסור ליהודי לגבות את החוב לפני יום אידם (= החגים של הגויים), לפי שהגוי שמח שפרע את החוב וסיים עם ההלוואה, והוא הולך ומודה לעבודה זרה שלו ביום חגם. אבל מותר לו לגבות ממנו הלוואה שהלווה לו בעל פה (= ללא שטר), לפי שהוא מציל ממנו את החוב, שהרי הגוי יכול להכחיש שחייב לו. ולדעת חכמים - אסור לגבות מהם כל חוב שהוא. לגבי זה אמר רב הונא שהלכה כר' יהושע בן קרחה ולא כחכמים.

אלא הלכה כר' יהודה למה לי: (כפי שביארנו למעלה).

מחלוקת ואחר כך סתם: אם יש מחלוקת בין תנאים במשנה, ואח"כ יש משנה שמביאה את אחת מהדעות הללו כ'סתם' כלומר ללא שם של תנא מסויים, ההלכה כאותה משנה של 'סתם'.

הגמ' מבארת:

מחלוקת בבבא קמא: כלומר המשנה בה יש מחלוקת היא כאן במס' בבא קמא, שלמדנו במשנתנו שנחלקו רבי מאיר ורבי יהודה לגבי 'לצבוע לו אדום וצבעו שחור, שחור וצבעו אדום'.

וסתם בכבא מציעא: והמשנה של 'סתם' היא במס' בבא מציעא, שלמדנו שם 'כל המשנה ידו על התחתונה, וכל החוזר בו ידו על התחתונה'. 'כל המשנה ידו על התחתונה' - אומן ששינה ממה שאמר לו בעל הבית, כגון שאמר לו לצבוע לו אדום וצבעו שחור, ידו של האומן על התחתונה ומקבל את היציאה או השבח (= המועט מביניהם), וזה כדעת רבי יהודה במשנתנו.

ע"פ זה מוכן שר' יוסף כעס על רב הונא מדוע היה צריך לומר שההלכה כר' יהודה, שהרי אנו כבר יודעים זאת מפני שיש כאן מחלוקת ואח"כ סתם, והלכה כסתם דהיינו כר' יהודה.

ורב הונא: כלומר רב הונא יענה שהוא אמר זאת לפי שיתכן ש'אין סדר למשנה', כלומר שרבי שסידר את המשניות לא שנה אותם לתלמידיו כפי הסדר, ויתכן שלימד אותם את מס' בבא מציעא לפני מס' בבא קמא, וא"כ יש כאן 'סתם ואח"כ מחלוקת' ואין הלכה כסתם (כי אולי המשנה של 'סתם' בכבא מציעא נשנתה לפני המשנה שלנו כאן בכבא קמא), ולכן רב הונא היה צריך להשמיע לנו שהלכה כר' יהודה.

ורב יוסף שהקפיד יענה לרב הונא - שלא יתכן בכלל לחשוב שאין סדר למשנה, כי אם כך איך יתכן שיש כלל ש'מחלוקת ואח"כ סתם הלכה כסתם' והרי אין סדר למשנה ואי אפשר לדעת מה קודם ומה אח"כ, אלא בהכרח שיש סדר למשנה, וא"כ רב הונא לא היה צריך לומר שהלכה כר' יהודה.

ורב הונא יענה לרב יוסף - הכלל שיש סדר למשנה נאמר במסכת אחת, אבל בשני מסכתות אין את הכלל הזה, ויתכן שהוא שנה להם את מס' בבא מציעא לפני בבא קמא, ולכן רב הונא היה צריך להשמיע לנו שהלכה כר' יהודה.

ורב יוסף יענה לרב הונא - כל סדר נזיקין נחשב למס' אחת, וא"כ משנתנו נשנתה לפני המשנה בכבא מציעא.

ואיבעית אימא: כלומר תשובה נוספת שרב יוסף יכול לענות לרב הונא - המשנה בכבא מציעא כתבה את הדין הזה עם הלכה פסוקה אחרת, שהיא כתבה שם שתי הלכות שונות: 1. כל המשנה ידו על התחתונה, 2. וכל החוזר בו ידו על התחתונה, ומשמע שהמשנה באה להשמיע לנו הלכות פסוקות, וא"כ זהו דבר פשוט שהלכה כר' יהודה, ורב הונא לא היה צריך לומר זאת.

תנו רבנן הנותן מעות לשלוחו ליקח לו חיטין: כלומר לקנות חיטים במקום אחר ולהביאם לכאן ולמכור אותם, והם יתחלקו ברווחים חצי חצי. אבל השליח במקום לקנות חיטים קנה שעורים. המקרה הזה מובא בשתי ברייתות. בברייתא הראשונה כתוב שאם היו הפסדים רק השליח מפסיד, ואם היו רווחים רק השליח מרוויח. ובברייתא השניה כתוב שאם היו הפסדים רק השליח מפסיד, אבל אם היו רווחים שניהם מתחלקים ברווחים. (הטעמים יתבארו להלן). ולכאורה זו סתירה בין הברייתות.

אמר רבי יוחנן לא קשיא: הברייתא הראשונה הולכת אליבא **דרבי מאיר** הסובר ששינוי קונה (כגון המוסר צמר לאומן שיצבע אותו באדום והוא צבע אותו בשחור שהאומן קונה את הצמר ועליו לשלם את דמי הצמר לבעלים), ולכן השליח קנה את השעורים והוא מפסיד או מרויח לעצמו, אלא שעליו להחזיר את הכסף שקיבל למשלח ששלח אותו. אבל הברייתא השניה הולכת אליבא **דרבי יהודה** הסובר ששינוי אינו קונה ולכן הם נשארו שותפים, ואם היו רווחים שניהם מתחלקים בהם. אמנם אם היו הפסדים רק השליח מפסיד, בגלל שהמשלח טוען 'שלחתי אותך לתקן ולא לקלקל' ואם קלקלת אתה לא שליח שלי אלא עשית על דעת עצמך.

מתקיף לה רבי אלעזר: מניין שרבי מאיר סובר כמו הברייתא הראשונה? יתכן שדוקא לגבי דברים הנוגעים לגופו של אדם כגון המוסר צמר לצבע, האדם מקפיד על השינוי ולכן השינוי קונה. אבל לגבי מסחר לא כל כך אכפת לו אם נעשה שינוי ממה שביקש, העיקר שבסופו של דבר יהיו רווחים מהעסקים. ולכן גם אם שינה השליח ממה שאמר לו בעל הבית, אם היו רווחים עליהם להתחלק ברווחים (ורק אם היו הפסדים השליח מפסיד מהטעם הנ"ל).

אלא אמר רבי אלעזר: ולכן אומר רבי אלעזר ששתי הברייתות הולכות אליבא דרבי מאיר. אלא שהברייתא הראשונה מדברת באדם ששלח שליח לקנות חיטים בכדי לאכול אותם, ובכזה מקרה הוא מקפיד על השינוי ולכן 'השינוי קונה' והשליח נושא בהפסדים וברוחים. ואילו הברייתא השניה מדברת על אדם ששלח שליח לקנות חיטים למסחר, ולכן 'השינוי לא קונה' והם נשארים שותפים.

מחכו עלה במערבא: צחקו במערבא על דברי רבי יוחנן הנ"ל שהברייתות חולקות במחלוקת רבי מאיר ורבי יהודה. כי רבי יוחנן אמר שהברייתא השניה הולכת אליבא דרבי יהודה ששינוי לא קונה, ולכן אם היו רווחים הם מתחלקים ברווחים. אבל קשה

- הרי השליח שינה ממה שאמר לו המשלח, ואם כן הוא כבר לא נחשב לשליח שלו. ואם כן אפילו ששינוי לא קונה והשליח לא קונה את השעורים לעצמו, אבל מאידך מכיון שהוא כבר לא שליח הרי המשלח לא קנה את השעורים בשום קנין ומדוע המשלח מקבל חצי מהרווחים? ואי אפשר לומר שהמוכר הקנה חצי מהשעורים למשלח, כי מי אמר למוכר שעליו להקנות אותם למשלח?

אבל לדעת רבי אלעזר לא קשה. כי לשיטתו שתי הברייתות אליבא דרבי מאיר ורבי מאיר מודה בסחורה שלא אכפת למשלח בשינוי שנעשה ואם כן השליח נשאר שליח שלו, ולכן השליח זוכה בשביל הבעל הבית בחצי מהשעורים וממילא הבעל הבית זוכה גם בחצי מהרווחים.

קושיא על בני מערבא: מתקיף לה רב שמואל בר ססרטי: אם כן גם כשהשליח עשה כדברי המשלח וקנה חיטים, איך הבעל הבית זוכה ברווחים של החיטים, והרי מי הקנה לו אותם? תשובה: **אמר רבי אבהו:** אם השליח עשה את שליחותו הוא נחשב כבעל הבית.

תדע: ויש ראייה לכך ממשנה בערכין -

אחד המקדיש נכסיו: או 'המערך' את עצמו (שאמר 'ערכי עלי' ועליו לתת את ערכו הקצוב בתורה להקדש) - ולא שילם את חובו להקדש, הגזבר שבא לגבות את החוב מנכסיו אינו יכול לקחת את הבגדים של אשתו ובניו. ולא את הבגדים הצבועים שהאומן יצר וצבע בשבילם והבעל קנה אותם מהאומן, ואפילו שהבעל עדיין לא נתן להם אותם והם עוד לא לבשו אותם (מפרשים). וכן לא את הנעליים שקנה בשבילם אפילו שעדיין לא נעלו אותם. עד כאן המשנה.

מדוע הבגדים שהאומן יצר עבור אשתו ובניו שייכים להם? מי הודיע לאומן שעליו להקנות את הבגד לאשה ולבנים? והרי אם הבגד שייך לבעל הוא נעשה קדוש, ובהכרח שהבגד שהאומן עשה לאשה והבנים שייך להם ולא לבעל. מדוע? אלא מכיון שהבעל קנה אותם עבור אשתו ובניו, הוא נעשה שליח שלהם (מדין 'זכין לאדם שלא בפניו') וידו כמו היד שלהם ולכן הם קונים את הבגדים. והוא הדין לעניננו שליח שקונה חיטים כפי שאמר לו בעל הבית נחשב כידו של הבעל הבית וקונה בשבילו.

דחיית הראייה: אמר רבי אבא: הסיבה שהבגדים שקנה לאשתו ובניו אינם מוקדשים, אינה בגלל שהבעל שליח שלהם. אלא באמת הבגדים שייכים לבעל, אבל כשאדם מקדיש את נכסיו אין דעתו להקדיש את בגדי אשתו ובניו.

קושיא: מתקיף לה רבי זירא (על רבי אבא): וכי אדם שמקדיש את כל נכסיו דעתו להקדיש גם את התפילין שלו? כי כתוב שהמקדיש נכסיו שמין את התפילין שלו כמה הם שוות, ואת הכסף הזה הוא משלם להקדש, ובכך הוא פודה את התפילין שלו, כדי שיוכל לקיים מצות תפילין. מוכח שאדם המקדיש כל נכסיו ההקדש חל גם על דברים שהוא לא היה מעוניין להקדיש אותם.

תירוץ: אמר ליה אביי: אכן דעתו של אדם להקדיש גם את התפילין שלו, כי הוא חושב שהוא עושה מצוה בכך שהוא מקדיש אותם להקדש, ואפילו אם הוא מפסיד את מצות תפילין. אבל אין דעתו של אדם להקדיש את בגדי אשתו ובניו כדי לא לגרום למריבה ואיבה ביניהם. ואין קושיא על דברי רבי אבא.

קושיא: מתקיף לה רב אושעיא (על רבי אבא): והרי במשנה נאמר שגם 'המערך את עצמו' הגזבר לא גובה את בגדי אשתו ובניו שקנה עבורם מהאומן. והרי 'המערך' ולא משלם את חובו להקדש, הגזברים של הקדש באים ולוקחים משכון עבור החוב בעל כרחו. וכי דעתו של אדם בשעה שהוא 'מערך' שהוא עושה זאת כדי שיבואו וימשכנו אותו? ודאי שלא! אלא שאחרי שהוא 'הערך' כבר לא מתחשבים בדעתו. ואם כן לפי רבי אבא שהבעל קנה את בגדי אשתו ובניו מהאומן והם שייכים לו, רק שלא היתה דעתו להקדישם, - לגבי ערכין אין משמעות לדעתו כאמור, ומדוע הגזבר לא יכול למשכן אותם? (חזון איש).

אלא אמר רבי אבא: כשאדם קונה בגדים עבור אשתו ובניו, מיד שהוא מקבל אותם מהאומן הוא מקנה אותם לאשתו ובניו. ולכן עוד קודם שחל ההקדש או הערכין הם כבר זכו בהם. ואפילו שהוא לא אמר שהוא מקנה להם את הבגדים, אנו אומדים שזו דעתו של הבעל (רשב"א).

*

תנו רבנן הלוקח שדה בשם חבירו וכו': הגמרא שואלת מה הכוונה? ורב ששת מבאר.

הקונה שדה בשם ריש גלותא כאילו הוא שליוח של ריש גלותא, (הוא עושה זאת כדי שלא יבואו אנשים ויערערו על המכירה בטענה שהשדה הזו גזולה, כי הם לא ירצו לערער על ריש גלותא). המוכר כותב בשטר שהוא מוכר את השדה לריש גלותא, ונמצא שאין לקונה שום ראיה שהשדה שייכת באמת לו. לא כופים אחר כך את ריש גלותא שיכתוב שטר מכירה על השדה הזו בינו לאיש שקנה אותה. אבל אם הקונה אמר למוכר שהוא קונה את השדה על מנת שריש גלותא יכתוב לו שטר מכירה ביניהם, כופים את ריש גלותא לכתוב לו שטר. (ולהלן יתבאר).

אמר מר (הגמרא חוזרת לדברי הברייתא): הגמרא מדייקת מהדברים שבאמת הקונה קנה את השדה, אלא שהיא רשומה על שמו של ריש גלותא. ומקשה - לכאורה הברייתא חולקת על בני מערבא שהקשו על רבי יוחנן 'וכי מי הודיעו לבעל חטין שיקנה חטין לבעל הבית'. כי גם כאן מי הודיע לבעל השדה שיקנה את השדה לקונה? והרי הוא סובר שהוא מקנה אותה לריש גלותא! ואם כן איך באמת קנה הקונה את השדה?

תירוץ: אי משום הא לא קשיא: מדובר שהקונה הודיע למוכר ולעדים שהוא עושה כאן הערמה בכך שהוא באמת קונה את השדה לעצמו אבל רושם אותה על שמו של ריש גלותא.

קושיא: **אלא אימא סיפא וכו':** מדוע אם הקונה קנה על מנת שריש גלותא יכתוב לו שטר, כופים את ריש גלותא לכתוב לו? ריש גלותא יטען 'את הכבוד שאתם נותנים לי (שאנשים מפחדים ממני) אני לא רוצה, ואת הזלזול שאתם נותנים לי (לכתוב שטרות) אני לא רוצה'.

אבי מתרץ: אין הכונה שריש גלותא כותב שטר, אלא המוכר כותב. כלומר אם אדם קנה שדה בשמו של ריש גלותא ולאחר מכן הוא בא למוכר ומבקש שיכתוב לו שטר מכירה נוסף על שמו האמיתי (כדי שאנשי ריש גלותא לא יבואו ויקחו לו את השדה), לא כופים את המוכר לכתוב לו שטר נוסף. אבל אם הוא התנה עם המוכר על כך מראש, כופים את המוכר לכתוב לו שטר נוסף על שמו.